

Сучасний юрисконсульт повинен володіти навичками роботи з цифровими правовими платформами, інструментами кібербезпеки, технологіями аналізу великих масивів даних, а також знаннями у сфері ІТ-права, інформаційної етики та регуляторної відповідальності.

Таким чином, цифрова трансформація не обмежується інструментальною модернізацією юридичної діяльності, а виступає чинником її глибинної професійної еволюції. Вона формує нову парадигму юридичної професії, у межах якої ефективність, прогностичність, цифрова стійкість та технологічна інтегрованість визначають конкурентоспроможність юридичної підтримки бізнесу й розвиток сучасної правової культури у цифровому суспільстві.

Література:

1. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2007. 35 с.
2. Колесніков А. П. Legal tech в Україні в умовах глобальної диджиталізації. *Наукові записки. Серія : Право*. 2024. № 16. С. 98–102.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-636-2-3>

DEVIATION IN THE PRINCIPLES OF LAW

ДЕВІАЦІЯ У ПРИНЦИПАХ ПРАВА

Chuvakova H. M.

*Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of General Theory of Law and State
National University "Odesa Law
Academy"
Odesa, Ukraine*

Чувакова Г. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальної теорії
права та держави
Національний університет «Одеська
юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Провідною проблемою у сучасному праві залишається ефективне правове регулювання та належне правозастосування принципів права, адже принципи становлять основоположні засади правової системи, визначають її ідейну спрямованість, закладають основні орієнтири у процесі правотворчості, а також впливають на характер і зміст законодавства, формують критерії для оцінки юридичних норм і визначають шляхи подальшого розвитку та вдосконалення права як соціального явища.

Тому на сьогодні нагальною є проблематика всебічного дослідження принципів права, а саме девіацій у принципах права. Так, ґрунтовну роль принципів підкреслює те, що вони прямо або опосередковано закріплені в межах норм права, певною мірою принципи відображають сутність права, визначають основні напрями розвитку правової системи, являються своєрідним орієнтиром для правотворчої та правозастосовної діяльності, забезпечують єдність й узгодженість правових норм, а також сприяють реалізації справедливості, законності та правопорядку в суспільстві.

Варто підкреслити, перші наукові розвідки стосовно принципів права, розпочалися ще у другій половині 40-х років ХХ століття. Однак цей процес не втрачає актуальності донині, адже зацікавленість наукової спільноти у вказаній проблематиці постійно зростає.

Будь-які принципи, зокрема й принципи права, вважаються результатом свідомої, цілеспрямованої людської діяльності, оскільки вони виникають у процесі її здійснення та покликані відображати й задовольняти певні потреби та інтереси особи. Вони мають соціальну природу за походженням і за змістовним наповненням, оскільки виникають у відповідь на потреби суспільного розвитку та відображають основні закономірності функціонування і еволюції суспільства. Головні джерела цих принципів – це політика, економіка, мораль, ідеологія, соціальне життя [1, с. 42].

На думку Макєєвої О. М., принципи – це вихідні положення, які закріплюють об'єктивні закономірності суспільного життя. Їх провідна роль забезпечується прямим чи непрямым їхнім закріпленням у нормах права [2, с. 48].

О. В. Зайчук, звертаючись до витоків права, історії законодавства, а також до правових та філософських ідей, виокремлює три групи міжгалузевих принципів права. На його переконання, кожна з цих груп відображає окремий аспект права не з позиції його структури, а з огляду на зміст правової матерії.

Зокрема, перша група відображає загальне ставлення до права та закону. До неї належать такі основні засади: закон – це те, що народ наказує та встановлює; законів повинні дотримуватись; свобода міститься у дотриманні законів, а не в їх ігноруванні; хто користується правом, той не порушує будь-чиїх інтересів [3, с. 23–24].

Щодо терміну девіація – він має латинське походження («deviation» – «відхилення»). У більш вузькому розумінні, це поняття повинно охоплювати в цілому будь-яку поведінку, яка відхиляється від загальноприйнятих соціальних норм.

Акцентуючи увагу на явищі девіації, говоримо про окремі вчинки або їх сукупність, що не відповідають нормам права, моралі або ж

соціальним нормам. Тому девіації властивий відносний характер, адже вона пов'язана з мінливими стандартами та очікуваннями суспільства, які змінюються відповідно до просторових і часових ознак.

Варто зазначити, девіація, як різновид відхилення від універсальних правових норм і принципів, підкреслює небажання або неспроможність людини дотримуватись загальноприйнятих суспільних та правових цінностей. **Як наслідок, девіацією є відхилення від суспільних норм, навіть незначні й, відповідно, найбільш серйозні, які загрожують життєдіяльності окремої особи або суспільству загалом.**

Науковці розглядають девіацію як різноманітне відхилення від нормального, загальноприйнятого стану речей в природі і суспільстві. Загалом це поведінка, протилежна стандартній соціальній нормі, яку наслідують і якої дотримується більшість. Як правило, девіація переважно не обмежується однією дією; це відповідна система дій, певна поведінка людини чи спосіб її життя [4, с. 120].

Таким чином, девіація у принципах права – це відхилення від встановлених правових норм, що призводить до порушення законів й правил, які регулюють суспільні відносини. Вказане має прояв у протиправних діях, зокрема правопорушеннях, а також у поведінці, яка суперечить загальноприйнятим нормам правосуддя або у нехтуванні правами інших.

Аналізуючи головні причини девіації у принципах права, варто, перш за все, виділяти соціальні фактори, в які входять певні негативні соціальні умови та соціальна нерівність, які згодом породжують прояви девіантної поведінки. По-друге, доцільно виокремити психологічні фактори, такі як індивідуальні проблеми психологічного характеру, які можуть сприяти порушенню правових норм. По-третє, це системні недоліки, а саме недосконале законодавство, прояви корупції, а також дещо низький рівень правової культури суспільства, які можуть спричиняти девіацію.

На кінець, поширеними наслідками девіації у принципах права є негативний вплив на економіку, зростання злочинності, своєрідний підриз правопорядку, адже девіація здійснює руйнівний вплив на довіру до правової системи та, відповідно, послаблює її авторитет.

Враховуючи наведений аналіз, значення принципів права полягає в тому, що вони вважаються орієнтиром у розвитку права; мають істотний вплив на формування правосвідомості, можуть бути підґрунтям для прийняття індивідуальних рішень у конкретних справах; при прогалинах в законодавстві їх можна використовувати як юридичну підставу при розгляді питання про право, при цьому вони виступають як джерело права та сприяють правильному тлумаченню правових норм.

У зв'язку з цим ще більшого значення набувають принципи права, коли розглядається питання про усунення прогалин в законодавстві. В певних випадках, коли в законі не прописано або недостатньо чітко визначено те чи інше питання, суд може знаходити рішення в світлі принципів права.

Отже, можна зробити висновок, що дослідження девіацій принципів права є важливою складовою частиною права загалом, оскільки саме через різноманітні форми девіацій проявляються недоліки чинного правопорядку в країні. Тому важливим є подальше вивчення вказаних відхилень для ефективної боротьби з їх негативними проявами.

Література:

1. Колодій А. М. Принципи права : генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 42–46.
2. Макеєва О. М. Принципи правової комунікації: теоретико-правові аспекти. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2018. № 1. С. 48–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2018_1_9
3. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 22–28.
4. Гарасимів Т. З. Природні та соціальні детермінанти формування девіантної поведінки людини: філософсько-правовий вимір : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 420 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/836>